

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 2 K, za pol leta 1 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 2 K 50 h, za Ameriko pa 3 K. — Dopise sprejema urednik, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

GOSPODARSTVO.

Jubilejna sadna in grozdna razstava na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu.

„Prirediteljev gospodarskih razstav je spričevalo o gospodarskem napredku dotičnega naroda.“

Lepo sadno in grozdno razstavo v zvezi s sadnim semnjem in sadjarskim tečajem je priredila novomeška kmetijska podružnica v dneh 3.—5. oktobra t. l. v prostorih kranjske kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu. Uže l. 1902 je sklenil občni zbor novomeške kmetijske podružnice, da se priredi o prvi ugodni priliki sadna razstava. L. 1904 je bila taka sadna razstava v Radovljici na Gorenjskem, kjer je bilo razstavljeno pred vsem gorenjsko sadje. Že takrat se je pokazalo, da prideluje Kranjska mnogo najfinejšega sadja. Letošnja prav dobra sadna in vinska letina, ki se je kazala že spomladi v ugodnem cvetenju, napotila je novomeško kmetijsko podružnico in nje načelnika g. vodjo V. Rohrmanna, da se je odločil prirediti jubilejno sadno in grozdno razstavo, ki naj bi pokazala, kaj producira Dolenjska v tej kmetijski stroki, koliko je napredovala v zadnjih 20 letih in kako bi se povzdignila sadna kupčija na Dolenjskem.

Vabilu k razstavi se je oglasilo prav mnogo posestnikov tako, da se je v najkrajšem času doposlalo toliko sadja in grozdja, da se je potrebovalo za razstavljene predmete poleg glavne dvorane še tri druge šolske prostore.

Dne 3. oktobra ob 11. uri dopoldne je bil določen za otvoritev.

Od vseh strani Dolenjske so prihajali obiskovalci razstave. Veleslavni deželni odbor je bil zastopan po deželnih odbornikih g. dr. Lampetu in g. grof Barbotu; od deželnih poslancev so bili navzoči gg. grof Margheri, Košak, Mandelj in Dular; c. kr. vlado je zastopal novomeški okrajni glavar g. baron Rechbach, in c. kr. kmetijsko družbo kranjsko gosp. družbeni ravnatelj G. Pirc. Otvoritvi sta prisostvovala tudi novomeški župan g. J. Ogo-reutz in šmihel-stopiški župan g. J. Zure z odborniki ter prav mnogo odličnega občinstva iz Novega mesta in okolice.

V dovršenem nagovoru pozdravi načelnik, g. vodja Rohrmann vse zastopnike in mnogobrojno občinstvo ter v glavnih potezah načrta, kako in s katerih pomočjo se je mogla razstava prirediti. V vzvišenih besedah poudarja, da je bil mogoč tak napredek, kakor ga nam bode razstava pokazala, le pod modrim vladanjem našega presvitlega cesarja, ki letos praznuje svoj 60 letni jubilej in pod čegar vlado je tudi kmetijski stan mogočno napredoval. Zato mu zakliče trikratni: Slava! — Želeč, da bi sadna in grozdna razstava blagodejno vplivala na dolensko sadjerejo in vinarstvo, jo otvarja.

Za tem je sledilo ogledovanje razstave.

Omenjam, da je na razstavo poslalo nad 80 gospodarjev z Dolenjske svoje najboljše sadne in grozdne pridelke. Poleg veleposestnikov in čast. duhovščine je bil prav mnogobrojno zastopan priprosti posestnik. Častno je omeniti, da so tudi Kočevci razstavili obilo in izbrana sadja. Imena razstavljavcev naštevati opustim; 62 priznalnih pisem in priznanj, ki so jih dobili in katerih imetniki so na drugem mestu objavljeni, (glej dnevne novice), povedó jasno, kako veliko sadjerejcev ima Dolenjska, dasi jih ima dejansko še desetkrat več. Vsak razstavljavec je imel svoj določen prostor, kjer so bili njegovi razstavljani predmeti lepo razvrščeni in zaznamovani s pomologičnimi imeni.

Vse razstavljeno sadje in grozdje — samo jabolk nad 100 vrst, koliko je bilo pa hrušek, grozdja itd. — je bilo tako krasno, sveže in ljubko za pogledati, da je bil vsak presenečen, ko se je sam prepričal, kakšne najfinejše pridelke producira Dolenjska, o kateri se je dosedaj tako malo vedelo.

V tej stroki so najlepše sadje in grozdje razstavili: gg. Fr. Horvat iz Zg. Brezovice, Ulm iz Klevevža, Simončič iz Mihovega, Fr. Majzelj iz Bele cerkve, grof Barbo iz Rakovnika, dr. Elbert iz Novega mesta, J. Bergmann iz Novega mesta, oskrbnitvo grajščin v Pogonicah in na Ruprčvrhu, I. Globočnik iz Dobrave itd.

Poleg tega je imel vsak obiskovalec priliko si ogledati, kako se sadje in grozdje najfinejše in gospodarsko pravilno vloga v zabojčke, košarice, zaboje in sadne sode, ki so namenjeni v razpošiljatev.

Na ta način so naravnost uzorno razstavili sadje: kmetijska šola na Grmu, g. Jož. Rudež iz Tolstegavrha, in g. Rudolf Smola iz Grabna.

Jako podučna in lična je bila razstava grozdja (nad 70 vrst) iz državne trtnice v Bršljinu; istotako podučna je bila razstava grozdja kmetijske šole in g. Ivana Belleta iz Avgustine pri Kostanjevici gledé načina vlaganja grozdja v zabojčke in košarice v svrhu razpošiljanja po pošti in železnici.

Prav dobro se je podal naravni vinograd v času trgatve, ker je kazal v resnici letošnjo prav bogato vinsko letino in prav veliko grozdnih vrst. Razstavil ga je g. Pavčič iz Straže.

Da se je mogel vsak prepričati o dobroti razstavljene sadja in grozdja, je bilo namenjeno po završeni razstavi prodati vse razstavljeno sadje in grozdje; ob enem se je zamoglo takoj šolsko sadje in grozdje kupiti. Temu vabilu se je odzvalo prav mnogo obiskovalcev. Slednjič je bilo skrbljivo tudi za to, da se je dobivalo po primerni ceni poskušnja šolskih vin (beli burgundec, veltlinec, silvanec) na prodaj, kar je mnogim dobro došlo.

Ves arangement razstave je napravil na vsacega obiskovalca najboljši utis. Zato je bil obisk razstave že prvi dan — v soboto — prav velik.

Drugi dan v nedeljo — 4. oktobra — se je poleg tega vršil še sadjarski tečaj. Nad 50 gospodarjev in različnih poslušavcev se je zbralo okoli polu 10. ure dopoldne v šolski sobi kmetijske šole, kjer je g. vodja V. Rohrmann otvoril tečaj s predavanjem: Katere vrste sadja kaže pomnoževati po Dolenjskem z ozirom na dosežanje vspehe in na bodoči razvoj sadne kupčije — Ni mogoče vsebino tega predavanja ponoviti, ker je preobširno; glasno pritrjevanje in odobravanje pa, ki ga je žel, je pričalo, da je vsem iz srca govoril. Ravno tako temeljito je predaval o tem predmetu g. kletarski nadzornik F. Gombač. Pri tem zborovanju se je sprejelo, da je za Dolenjsko priporočati sledeče vrste: Dolenjsko voščenko, kanadsko rajneto, zimsko zlato parmeno, mašanekar, blenhajmovo rajneto; v drugi vrsti pa češki devičnik, tofelček in ananasovo rajneto. — Isti uspeh je žel g. pristav R. Zdolšek s predavanjem: O združni porabi in prodaji sadja. Priporočal je ustanovitev malih okrajnih sadjarskih zadrug, kakršnih je že mnogo na Štajerskem, Tirolskem in tudi na Primorskem.

Med tem in potem celi dan prihajali so obiskovalci iz Novega mesta, iz raznih dolenjskih mest in drugih krajev na Kranjskem na razstavo. Enako močno je bila razstava obiskovana tudi tretji dan. Tudi morem še omeniti, da so jo ta dan obiskovali prav mnogobrojno posestniki, došli na mesečni semenj v Novomestu.

To priliko so porabila vodstva ljudskih šol iz okolice, da so pripeljali na razstavo ljudsko šolsko mladino, kar je pohvalno omeniti.

Posebno prijeten je bil tudi konec sadne in grozdne razstave, ko se je vse razstavljeno sadje razprodalo.

Lahko se trdi, da je v vseh treh dneh okoli 3000 oseb posetilo razstavo, kar je z ozirom na naše razmere prav veliko. — O priliki razstave si je prav mnogo obiskovalcev ogledalo tudi uredbo kmetijske šole same in so se mogli prepričati, kako strokovno dober gospodarski zavod ima dežela na tem posestvu.

Da se je sadna in grozdna razstava v zvezi s sadnim semnjem in sadjarskim tečajem tako dobro obnesla, gre v prvi vrsti zasluga naši Dolenjski in nje vrlim gospodarjem, ki gojé tako izborno sadno drevje in trto, ki so v zadnjih 20 letih zelo napredovali in ki so radovoljno te svoje pridelke razstavili. Ravno tako zaslugo ima novomeška kmetijska podružnica in nje za občni blagor neutrudljivo vneti načelnik g. vodja Rohrmann, ki je dosedaj že veliko izborno aranžiranih razstav priredil. Pohvalno moramo nadalje omeniti nesebično delovanje sadjarskih strokovnjakov: gg. Fr. Gombača, sedaj drž. kletarskega nadzornika v Ljubljani, I. Žirovnika, nadučitelja v Št. Vidu in Aleks. Wutscherja iz Nemškevasi, ki so določevali imena razstavljenim vrstam jabolka, kar je povzročilo mnogo dela. Hvalo smo slednjič dolžni velesl. dež. odboru za prepustitev šolskih prostorov v svrhu razstave, za podelitev denarnih podpor pa istotako dež. odboru, poljed. ministrstvu in kmetijski družbi kranjski.

Ob sklepu omenim še, da je kmetijska šola med razstavo in pozneje prodala prav mnogo sadja in grozdja ter s tem vstregla ne le obilim prijateljem teh pridelkov, ampak je na ta način pokazala pot gospodarjem, kako se dá povzdigniti ta kupčija na Dolenjskem. —j—

Naša sadna letina in trgovina.

Če si hodil letošnje poletje po lepi naši Dolenjski, opazil si takoj, kako je sadno drevje obloženo, da so se po nekod kar veje lomile. Posebno če si naletel na mašanckerja ali „Rudečega

iz Lož“ se nisi zamogel načuditi njega rodovitosti, bilo je več sadja kot listja na drevesu. V Belikrajni so češplje obrodile, da še nisem videl kaj tacega. Bati se je sicer bilo, da ostane sadje vsled suše, posebno pa pri tej izvanredni rodovitosti drevja, drobno; ali jesen je ta strah razpršila, — sadje je lepo, brez madežev. Novomeško podružnico c. kr. kmetijske družbe, katere marljivo in plodonosno delo naj bi bilo vzor premnogim drugim, je to napotilo, da je priredila dne 3., 4. in 5. oktobra na kmetijski šoli na Grmu sadno in grozdno razstavo. S to razstavo se je zasledoval namen, pokazati svetu, kako krasno sadje se pri nas prideluje in privabiti v deželo na ta način kupce. Tudi z razstavo združen sadjarski tečaj, ki se je vršil v nedeljo dne 4. t. m., je imel razun določitve za Dolenjsko priporočljivih sadnih vrst tudi razmotrivati vprašanje o pospeševanju sadne kupčije. Referat v tej točki dnevnega reda je bil poverjen podpisnemu. Shod je bil sicer prav dobro obiskan, a želeti bi bilo vendar, da se pričnejo baviti s tem vprašanjem merodajni in uplivni možje na Dolenjskem. Hočem v to svrhu glavne točke svojega predavanja tukaj ponoviti:

Zal, da sem moral poročilo pričeti s trditvijo, da je o pospeševanju sadne kupčije na Dolenjskem težko govoriti, ker prave kupčije sploh ni. Treba bi si bilo ob sedanjem času ogledati sosedno Štajersko. Tujih trgovcev in njih mešetarjev — domačinov je v deželi obilo in na postajah čakajo v vozovih kar po pol dneva, predno pridejo na vrsto, da se znebé naloženega sadja, in kar je glavno, kupec izplača kmetu takoj na postaji kupno ceno in vsak ve, koliko v trgatvi vsak krajcar zaleže. Železnice same skrbе, da se vrši kupčija gladko, na večjih postajah imajo postavljene tehtnice, da se tehta poln in pozneje odšteje prazen voz. Tako se zgublja stari način kupčije na mero vedno bolj, in se vpeljuje za prodajalca mnogo koristnejša kupčija po teži sadja. Tukaj ni nikdar prepira, če je dovolj vrha, temveč kar potegne tehtnica, to velja. Omeniti je še, da je dobro, zlahkno in trpežno sadje težje od navadnih sort. Kaj pa je temu vzrok, da te kupčije pri nas ni? Pred vsem to, da ne vedo kupci, koliko lepega sadja se dobi pri nas; treba jih je počasi privabiti v deželo, da se na njo navadijo, ker vsak le tiši tje, kjer je že v kupčiji udomačen, kjer se vse gladkeje razvija, kod v popolnoma tujem kraju. Poglavitno pa je tudi to, da poišče vsak zopet rad kraj in v kraju posestnika, ki ga je v preteklem letu z dobrim in trpežnim sadjem zadovoljil, in zapomnimo si, takega kmeta skuša trgovec tudi ohraniti pri dobri volji; obljubi mu včasih še kaj več, samo da si zagotovi kupčijo tudi za prihodnja leta. V svarilo pa bodi vsem, da je pred par dnevi bil na Grmu trgovec s sadjem in tarnal, da je na Dolenjskem težko kupovati, ker je sadje deloma predrago, večinoma pa netrpežno, ker se preslabo spravlja in še slabše ž njim ravna. Vsak dobro ve, da je le nepoškodovano sadje trpežno, in če hočemo tako sadje imeti, treba ga je obirati, ne pa s prekljami sklatiti z drevja. Tako sadje bi bilo edino le za mošt ali žganje. Če pa imamo pravilno spravljen sadje, ne smemo ga skušati po pretirani ceni prodati. Nikakor ne svetujem gospodarjem prodajati sadje po slepi ceni, ali začetkom se je treba z manjšim dobičkom zadovoljiti, z nizko ceno privabiti kupca, in še le tedaj, ko se je ta udomačil, se lahko privije počasi cena. Danes se še pri nas jabolka le otresejo in v sadjevec stolčejo. Res, da je sadjevec izvrstna in tudi zdrava pijača, kateri je celo važna naloga namenjena, nam pomoči v boju proti žganju, ali vsak bode priznal, da nima v vinorodnih krajih sadjevec vrednosti; prodati se ne da, delavce smo pa že razvadili tako, da se ne zadovoljijo s samim sadjevcem.

Že letošnje leto nam kaže, da se pridelati pri nas v dobrem letu preveč sadja, kaj pa še le bo, ko dorase na tisoče mladih drevesc, in če se zasadi vse, kar je za sadovnjake primernege sveta. Skoraj bi človek obupal in nehal sadno drevje saditi! Vendar bi bil drugega mnenja, sadja skušajmo tudi v bodoče pridelati, kolikor mogoče, le za izvoz je treba skrbeti. V to pa je treba svetu povedati in pokazati, kaj vse pri nas raste, treba je kupca privabiti. To dosežemo v prvi vrsti s razstavami, kakor se je letos vršila razstava na Grmu in kakoršno bi bilo prirejati vsako leto, ali vsaj vsako ugodno leto. Razstave pa se bi ne smele udeležiti le najbližje občine in veleposestniki, vsa Dolenjska, tudi Belokrajna bi morala stopiti na površje. Da si pa prihrani posameznik dela in stroškov, združijo se naj sadjerejci cele občine ali vsaj vasi v skupno delo, in najrazumnejši naj si šteje v čast, če se mu od sosedov poveri potrebno delo za vse. — Kako ga pa na razstavi tak skupen nastop „pihne“! Med tem ko posameznik v veliki množini izgine. Kaj velja skupno

delo, pokazala nam je na razstavi skupina „kočevske podružnice“ c. kr. kmet. družbe.

Treba pa bode tudi obširne reklame, katero pa zamoremo razviti le v združnem delu, kar precej stane in tudi trgovsko izkušene ljudi zahteva.

Da se kupci naših krajev ogibljejo, je pa krivo tudi to, da pridelamo premalo enakomernega sadja. V pre mnogih sadovnjakih je toliko vrst (sort), kot drevja. To pa nikakor ne velja za kupčijo na debelo. Trгоvec zahteva velike množine iste ga sadja, in če že kupi mešanec, računa že pri kupni ceni, kaj ga prebiranje stane. Ker so v drugih krajih tej zahtevi sadne trgovine že zdavnej ustregli, držé se trgovci v prvi vrsti teh krajev. Tudi pri nas se moramo v prihodnosti na to ozirati. Ker se pa tej potrebi ne da v prvem in tudi še ne v petih letih ustreziti, treba bode tudi v to svrhu združenja. Posestniki se združijo v posameznih občinah, da prodajo v skupno svoje mašanckarje, voščénke, parmene itd. Zadrüge med seboj se zvežejo v skupno zvezo, katera preskrbi potrebno reklamo in tudi odjemalce. Vstreglo se bode na ta način kupcu, kakor prodajalcu, ker se na ta način izključijo prekupci in se teh dobiček razdeli med oba prizadeta kroga.

Če pa hočejo prej omenjene razstave svoj namen doseči, treba jih bode urediti na izrazito trgovskem stališču, kakor so urejeni n. pr. vinski sejmovi. Zveza kmetijskih zadrug v Gradcu je s takimi vsakoletnimi priredbami dosegla velikanske uspehe. Vpraša se le še, čemu se toliko sadja potrebuje, kam se spravi vse sadje, ki se pri nas pokupi? Deloma v velika mesta, večinoma (posebno iz Štajerske in Češke) pa v Nemčijo. Tam se uporabi nekaj kot namizno sadje, večji del pa gre v tovarne, kjer napravljajo razne sadne izdelke. Delajo n. pr. sadjevec. „Zakaj pa sadje izvažajo, mesto sadjevca?“ vprašal bode začudeno marsikdo. Vzrok temu je deloma prevelika colnina za sadjevec, deloma pa, da našega sadjevca ne morejo rabiti, ker je še pri nas mnogo posestnikov, ki še z vinom pravilno ne ravnaajo, kam še s sadjevcem. Če se bode s sadjevcem skrbno ravnalo, kakor ravnajo umni kletarji z vinom, potem bode tudi naš sadjevec dobil večjo veljavo.

Izdeluje se pa tudi iz jabolk, posebno iz mašanckarja, sadni šampanjec, ki ima seveda tudi višjo ceno. Udeležniki sadjarskega shoda na Grmu so se lahko prepričali o dobroti takega iz Švice poslanega šampanjca. — Največ sadja pa se uporabi za ukuhanje v takozvane sadne konzerve. Skrbna in razumna gospodinja si zna take konzerve pripraviti sama in gotovo se mož ne huduje, če dobi po zimi ali spomladi ob nedeljah in praznikih na mizo kot priboljšek sadje v taki obliki. Še z veselejším obrazom pa bodo otroci taka jedila pozdravili. Saj že segajo po sadju, ko je komaj odevetelo, zakaj bi toraj mati ne preskrbela otrokom zdravo sadje tudi za tak čas, ko svežega ni. Na Nemškem in Češkem je poraba sadja radi tega tako ogromna, ker spada sadje in njega izdelki med živila priprostega ljudstva. Na Češkem n. pr. ukuhavajo češplje velikanske povidlarne in jih v sodčkah razpošiljajo, iz katerih prodajalci vsebino razpečavajo, kot pri nas v mestih surovo maslo ali zabelo. Mnogo sadja pa ukuhavajo te tovarne s sladkorjem. Te konzerve so obče zelo priljubljene, vendar se njih uporabe ne more razširiti, kakor bi bilo želeto, ker so kot splošno živilo predrage vsled visoke cene sladkorja. Temu bi država prav lahko odpomogla, ker sladkor le užitninski davek draži. Ker se država v mnogih slučajih odpove užitninskemu kakor tudi drugemu davku, kjer je treba tovarniška podjetja podpirati, zakaj bi se to pri sladkorju ne dalo izvesti? Saj se popusti davek tudi špirtu, ki ga rabijo tovarne za napravo oceta, in kateri le kviri ceno pristnemu vinskemu in sadnemu ocetu. Pred leti sem videl račun, ki je jasno dokazal, da ne zamorejo zdržati domače tovarne konkurence angleških sadnih konzerv, ki so izdelki našega sadja in našega sladkorja, seveda avstrijskega sladkorja brez avstrijskega davka. Daljšega komentarija k temu ni potreba.

Take tovarne bi se dale pri nas le združnim potom ustanoviti, sicer nekoliko težje kot priproste zadrüge za prodajo sadja. Izvrstno uredbo v tem smislu sem videl letos v Melniku, in pred menoj marsikateri cenj. čitateljev, ki se je udeležil poučnega potovanja na Češko. Tamkajšna kmetijska šola ima krasno urejeno tovarno za izdelovanje sadja; tam je velika povidlarne, velika sušilnica, priprave za izdelovanje konzerv, za prekapljevanje žganja itd. Kmetje pripeljejo sadje, to se prebere, uvrsti po sposobnosti v posamezne panoge tovarne in stehta. Izdelki se po končanem delu po razmerju pripeljanega blaga med po-

sestnike razdelé. To bi bilo združno izdelovanje sadja in do skupne prodaje izdelkov je pot prav lahka in brez težav.

V krajih, kjer storijo češplje, bilo bi sadjerejcem priporočati, da jih sušijo, ker vrže to več, kot kuhanje žganja, posebno ker so sitnosti z oblastmi vedno večje, davek tako visok, in drva vedno dražja. Po kmetih raztresene sušilnice pričajo, da je še pred kratkim bilo v navadi sušenje češpelj, in zakaj je ponehalo? Starejši ljudje ti bodo odgovorili: „Ker niso imele več cene!“ Ceno pa niso zgubile, ker svet manj po suhih češpljah povprašuje, temveč ker je Bosna naše blago spodrinila, in to zaradi tega, ker so finejše v okusu. V Bosni jih namreč suše brez dima, med tem ko se v naših sušilnicah sadje popolnoma zakadi. Treba bode toraj tudi naše sušilnice tako urediti, da dobimo v njih fino blago. Da se pa posamezniku odvzame delo in se stroški zmanjšajo, bi bilo tudi tukaj treba združnega dela, združne sušilnice. Marsikateri bode zmajal z glavo, če bode začel premišljevati, kako bi se dalo nezaupljive sosede združiti, ja celo občino spraviti do združnega dela, toda predno bode svojo sodbo izrekel, naj si ogleda častitljivo število mlekarskih in sirarskih zadrug v naši deželi in na Primorskem. Če se je dalo tako lep uspeh doseči na tem polju, zakaj bi podoben uspeh ne bil mogoč med sadjerejci? Samo dobre volje, nekaj razumnih gospodarjev in resnega ter neutrudljivega dela je treba, potem je uspeh gotov.

R. Zdolšek.

Ustanovitev „Kmečke zveze“ za novomeški okraj.

Boj kot kedaj potrebuje dandanes slovenski kmetijski stan poduka, svéta, zanesljivih svetovalcev in opore v borbi za obstanek. Zahteve, ki se stavijo nanj, postajajo vedno večje, spreminjajoče družabne razmere, način obdelovanja in gospodarjenja zahteva več omike, strokovnega znanja in večje pazljivosti, — ni čuda tedaj, če v takem položaju čuti svojo onemoglost in hrepeni po opori, ki bi mu lajšala stanje, ga varovala pred prevaro in škodo ter mu pomagala pranašati težo vsakdanjega življenja. V bistvu Slovenske Ljudske Stranke je, da vodi slovenski kmetijski stan. In ta čuti, da je v varnih rokah, zato jej popolnoma zaupa in se pusti po njej voditi.

Smoter Slovenske Ljudske Stranke pa ni samo ta, ampak ona se postavlja na vzvišeno stališče. Ona stremi po tem, da naš kmetijski stan napreduje, da se krepí, da postaja vedno samostojnejši in neodvisnejši ter da more kot tak po zgledu kmetijskega stanu v naprednejših deželah postati vedno trdnejša opora vsem stanovom in državi kot taki. Kmetijski stan bodi imovit, bodi duševno in telesno krepak, potem bode vsem trdna opora! Da se pa to doseže, zato pa mora začeti kmetijski stan tudi duševno delovati, kakor drugi stanovi; znati mora ločiti, kaj mu hasne, kaj škoduje; vedeti mora, kakšne postave naj se sklepajo, da morejo vsem stanovom koristiti; zavedati se mora, da je z drugimi stanovi enakopraven. Svoje želje in potrebe mora znati v taki obliki izražati, da jih oblastva uvažujejo ter da jih uresničijo.

Da se na deželi doseže ta namen, zato se ustanovljajo „Kmečke zveze“, ki naj bodo posredovalnice in ob enem izobraževalnice kmetijskega stanu.

V svrhu ustanovitve „Kmečke zveze“ za novomeški okraj je sklical gosp. dež. poslanec Jos. Dular ustanovni shod dne 12. t. m. ob polu 11. uri dopoldne v prostorih kandijske hranilnice in posojilnice. Ker se je bilo posestnikov iz celega novomeškega okraja zbralo nad 500, zato se je vršil ta občni zbor na obsežnem prostoru pred hranilničnim poslopjem. Najprvo pozdravi g. poslanec vse zbrane posestnike ter podeli besedo g. dež. odborniku dr. Lampetu, ki zbranim v navdušenem govoru načrta sedanji politični položaj naše dežele in Slov. Ljudske Stranke.

Nato razloži tajnik S. L. S. g. dr. Rožič pomen ustanovitve Kmečke zveze za novomeški okraj. Za tem se je vršila volitev. Načelnikom je bil izvoljen soglasno g. J. Appé v Kandiji, pos. in načelnik kandijske hranilnice in posojilnice; odbornikom so bili izvoljeni gg.: kanonik Ant. Zlogar, Tomec iz Prečne, župan Vintar iz Prečne, župan Sitar iz Toplic, Košak iz Mirnepeči, Kastelic iz Št. Jošta, Bojanc iz Št. Petra, Kastelic iz Bršljina, J. Dular iz Vavte vasi in župan J. Zurec iz Kandije. Za preglednike računov sta bila izvoljena gg.: župnik Češarek iz Št. Petra in župan Krevs iz Brusnic.

Prvo delo novo ustanovljene „Kmečke zveze za novomeški okraj“ je bilo postavljanje deželnozborskega kandidata v IV. volilnem razredu ali kuriji. Na predlog preč. g. duhovnega svetnika in župnika J. Podboja je bil na občno željo vseh proglašen župan smihel-stopiški g. J. Zurec v Kandiji. Čeravno se je težko odločil,

sprejel je ponudbo, ne le ker ga posestniki časté in želé imeti za svojega deželnega poslanca, ampak ker bode mogel s svojim delovanjem mnogo koristiti deželi in svojemu volilnemu okraju. Splošno odobravanje in veseli „živijo“ klici so pričali, s kakim navdušenjem so posestniki pozdravili županov sklep. — S pristréno zahvalo do vseh udeležnikov in govornikov na tem obénem zboru je potem zaključil g. dež. poslanec J. Dular zborovanje. Omeniti je, da sta zborovalce z iskrenimi besedami telegrafično pozdravila visokorodni g. deželni glavar Fr. Šuklje in milostljivi g. proš. dr. S. Elbert. — Zboračoči posestniki so se po zborovanju razšli, bodisi v Novo mesto in Kandijo, ali pa proti domu, živahno se pomenkujoč o tem zborovanju. K sklepu še omenjam, da bode prvi predavanje imel v nedeljo dne 18. t. m. g. dr. Rožič v Prečni in v Vavtvasi, kjer bode predaval o gospodarskem in političnem pomenu ustanovljene „Kmečke zveze“. Temu predavanju bodo seveda sledila pozneje druga, kjer se bodo razpravljala važna gospodarska in politična vprašanja.

Politični pregled.

Bosno in Hercegovino je Avstrija anektirala, t. j. priklopila svojim deželam ter sklenila odpoklicati svoje vojaštvo iz novipazarskega sandžaka, v katerem je imela svoje posadke ves čas, odkar je bila Bosna in Hercegovina po Avstriji zasedena. Ob enem pa se je tudi odpovedala pravicam, katere je imela nad Črno goro. Od leta 1879. izvrševal je avstrijski cesar vse pravice vrhovnega gospodarja v Bosni in Hercegovini. Sultanova suvereniteta je bila le na papirju. Turčiji, Črni gori posebno pa še Srbiji ni všeč sedanja aneksija omenjenih dežel. Srbski narod sili na oborožen ugovor, in snujejo se baje prostovoljne čete za vojsko z Avstrijo, tudi trgovci ponujajo vladi denar za to, a zastopniki ljudstva so kljub temu na zadnji skupščini vojsko odklonili, dobro vedoč, da ostane Srbija v slučaju kakega konflikta sama, ker so se tudi vse velesile proti vojski izrekle. Ako pa vkljub vsemu temu nezadovoljneži napravijo na Balkanu požar, intervenirale bodo seveda velevlasti, a gotovo ne na prid Srbije. Zelo verjetno pa je, da v tem slučaju ravno Avstrijo poverijo potlačiti in pogasiti zaneten plamen.

V Budimpešti se je sešla dne 8. t. m. delegacija. Slovensko-hrvaškemu klubu, v katerem so se združili slovenski in hrvaški delegati, je načelnik dr. Šušteršič, podnačelnik pa Biankini. Klub bode postopal v vseh stvareh solidarno. Skupni proračun se je predložil. V prestolnem govoru je cesar povdarjal, da hočejo velevlasti vzdržati mir.

Na Češkem, kjer se gre za volivno reformo v deželnem zboru, grozi socijalna demokracija z demonstracijami na cesti, ako se ne izvede volivna reforma.

Na Ogrskem, kjer se sedaj bavijo z reformacijo volivne pravice in se hoče upeljati takozvana pluraliteta, s katero se hoče ohraniti mažarskemu plemenu nadvladje, groze socijalni demokratje s splošno stavko. Kralj je sicer izrečno zahteval tako splošno, enako in tajno volivno pravico, kakor jo ima Avstrija, a mažarski mogotci imajo baje kosmata ušesa, da tega niso slišali ali slišati hoteli.

Neodvisno kraljestvo postala je zadnje dni tudi Bolgarija. Nje knez Ferdinand proglasil jo je za neodvisno kraljestvo in pridružil Bolgariji tudi še Rumelijo, ki je bila dosedaj pod vrhovno oblastjo sultanovo. Knez Ferdinand imenuje se sedaj bolgarski car. Dne 12. t. m. imel je vže slovesen vhod v Sofijo, kjer ga je ljudstvo navdušeno sprejelo. Pri sprejemu ni bilo tujih zastopnikov.

Povodom dogodkov v Bulgariji so se Krečani dne 7. t. m. proglasili za pripadnike Grške. Na celem otoku

ustanovila so se takoj grška oblastva, javni in občinski uradi. Na tisoče ljudstva z dežele privrelo je v Kaneo, da izrazi svojo udanost Grčiji.

Ruski dijaki štrajkajo, ker je vlada kršila avtonomijo vseučilišč ter delajo na to, da se uvede splošni štrajk.

Anglija, ki ima tudi skupne interese s Turčijo, resno svari Srbijo in Turčijo, naj ne prično s vojsko. Položaj Avstrije v Bosni in Hercegovini je sličen onemu Anglije in Egipta na otoku Cipru.

LISTEK.

Zgradba nove župne cerkve v Prečni.

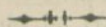
XIV.

Legá, na kateri se bo zvršil načrt, je gotovo zelo važna točka pri vsaki novi zgradbi, tako i pri cerkvi. — Da je stavba trdna, suha, zračna, dobro porabna in od zunaj očitna, res impozantna, stori to lepa situacija njena. Stati mora na vzvišenem prostoru, prosta na desno in levo, navzgor in navzdol; ne vgožžena med druge stavbe, ali vtopljena v kak jarek ali dolino, v kako zatišje potlačena, ne! prosta mora stati mogočnih zgradb kraljica. — Po mnogem vgibanju in premotrivanju smo izbrali zelo prijeten, najlepši prostor za novo cerkev kakor tudi za novo šolo. Saj te dve hiši ste najiminenitnejši v župniji — pa tudi skupaj dobro spadate. Šola je vedno po svojem namenu, pa tudi po zgodovinskem razvoju plemenita hčerka mogočne matere cerkve. Hčerka je pa najbolj varna blizo matere svoje i najbolj srečna v njenem varstvu; ošabna pa, ki se ji odtuja, pade grozno; današnji moderni vek nam je živa priča. V prijazni Prečni toraj stolovala bode zala mati s svojo mlado dično hčerko na prijetnem holmu tik župnišča. Načrt. — Gotski slog je pripoznan od veččakov in umetnikov najlepšim, samo da se dosledno v zgradbi zvrši. Stavbo, njene posamezne dele, zunanjščino, pa tudi notranjo opravo, vse mora prevevati isti duh. — Vitka, vzorna stavba, ki se vpenja visoko proti nebu, človeka nehoté skoraj vodi k Bogu ter ga druží z njim. Pri naši cerkvi ni ravno bogato zasnovan, pa je primerno, okusno, umetniško sestavljen. Podajam ga tukaj bolj površno, da se razvidi podoba cerkve od zunaj in znotraj.

Številu prebivalstva bo cerkev primerno velika, dolga 40 m, široka v pročelji 19 m, v premeri skoz zakristijo, prezbiterij in veliki zvonik pa 20 m, visoka pa s streho 23 m, glavni zvonik 56.5 m, širok pa 6.20 m. Župnija šteje okoli 3000 duš. Dolžina s širjavo in visočino prav res lepo soglašá v celoti, kakor tudi v posameznih delih. In to dela cerkev prikupljivo, krasno, veličastno! Pročelje njeno je pa zares presrčno ljubko. Ob obeh straneh njegovih po jedna vitka kapelica, kakor močan steber visoki zgradbi, istotako krasi na obeh straneh glavnih vrat po jeden steber facado, ktere glavni kinč je prelepi portal s petimi stopnicami zdolaj, zgoraj pa z umetnim reliefom. Pročelje, ktereга okraski so z naravnega kamna, staka se v višini v mali zvoniček svetega Antona kaj pomembno. Glavni zvonik stoji nasproti zakristiji, in na zapadni strani cerkve, ki je s pročeljem obrnena proti jugu, so postranska vrata kaj pripravna za vhod in izhod iz nje. Oken ima 25. Veličastna bodo ona v glavni ladiji, ki so dvojna, kakor tudi v prezbiteriju posamna ter na facadi. V ladiji jih je osem, v prezbiteriju pet, tri velika, dva mala. Druga so primerno razdeljena na postranske prizidave; vsa pa lepo soglašajo s celotno stavbo in z njenimi deli. Velika so visoka 4 m in več, mala pa po razmerah nižja do jednega metra. — Notranjščina je pa še skoraj bolj prikupljiva: Ti svodi in oboki! kako pravilno so izpeljani v prezbiteriju in glavni ladiji, na mogočnih stebreh sloné, ki se dvigajo ob stranskih stenah ladje. — Lep je prostor za glavni oltar, istotako za stranska oltarja; med stebri ob straneh ladje je zadosti prostora za prižnico, spovednice, krstni kamen; vse je že v načrtu določeno. — Prav vabljiv je oratorij nad zakristijo, še bolj pa obsežen, odprt pevski kor. — Če pripomnim, da se cerkvena ladija krije z eternitom, zvonik pa s pokupreno cinkasto ploščevino, sem površno podal načrt v glavnih točkah.

Darovali so v kronah: Preč. g. J. Mensinger 7, Kokljč A. 1, Murgelj Jozefa 2, Jerman Jož. 2, Pavček Jožef 200, Pleterski Ivan 1, Janežič Iv. 1. Poroka Kristan Mesojedic 8, Žlogar M. 2, Marolt Jožef 1, Retelj Janez 1, Tisovic Karolina 3,

Kavšek Janez 1, Kapš Marija, kuharica 10, Fabjan Jožef, kovaški mojster 5, Darovič Reza 1, p. n. bl. g. Weikhard Gandini, c. kr. d. s. svétnik 10, Šmale J. 2, Trškan Franciška 5, preč. g. župnik Fr. Krumpeštar 20, Žagar Aug. 10, Tomič Jož. 1, preč. g. župnik M. Barbo 50, bl. gg. učiteljice Marica Barle in Angela Zurc po 2 kroni, poroka Potočar-Kratohvil 6:50. — Bog blagoslovi obilo!

Domače vesti.

(Imenovanje.) Cesar je imenoval radovljiškega dekana preč. gosp. Janeza Novaka za častnega kanonika ljubljanskega stolnega kapitelja.

(Kanonično umeščen) je bil na župnijo Dobrnice preč. gospod Franc Kralj.

(Petindvajsetletnico mašništva) bode obhajal dne 21. t. m. milostljivi, velečastiti g. P. Gerard Maier, opat č. o. Cisterciencov v Zatičini. Ob tej slovesni priliki občepriljubljenemu gospodu opatu pristrčno čestitamo, da je po dolgotrajni svoji boleznii zopet okreval, da bi tedaj popolnoma zdrav in z največji zadovoljnostjo obhajal svojo 25letnico. Naj ohrani Vsemogočni velezaslužnega cerkvenega dostojanstvenika še prav mnogo let, da bi ravno tako čvrst in vesel dočakal svojo 50 in 60letnico!

(Odlikovanje.) Presvitli cesar je podelil cesarskemu svetniku gosp. Karol Barboriču, trgovcu v Novem mestu, povodom rešitve dveh dijakov smrti v Krki, srebrni križec s krono za zasluge. Našemu občespoštovanemu pogumnemu someščanu, naše iskrene čestitke!

(Gimnazijske vesti.) Suplentom na tukajšnji gimnaziji sta imenovana gg. dr. Josip Rožman in dr. Milan Šerko. — Dopust za šolsko leto 1908/09 je dobil profesor gosp. Bogumil Remec, da vodi dvorazredno trgovsko šolo, ki se ustanovi v Ljubljani.

(Sodnijske vesti.) Sodnijski adjunkt gospod dr. Robert Ogorentz je premeščen iz Novega mesta v Litijo, sod. adjunkt g. Anton Kuder pa iz Črnomlja v Novo mesto. Sodni tajnik g. Julij Bučar v Novem mestu je imenovan dež. sod. svetnikom.

(Premembe pri učiteljstvu.) Na mesto radi boleznii na dopustu bivajočega učitelja g. Jos. Pinterja, imenovan je suplentom gosp. Fran Kos na ljudski šoli v Grosupljem. — Dosedanja prov. učiteljica gdč. Franja Gerbec v Metliki premeščena je na Suhor. — Za suplentinjo na mesto radi boleznii na dopustu bivajoče učiteljice gspdc. Ane Fabjan v Semiču, imenovana je supl. gdpč. Ana Erzin. — Prov. učitelj v Loškem potoku g. F. Riglar, imenovan je prov. učiteljem in voditeljem šole v Hotičah. — Prov. učiteljica v Spod. Zemonu gspdc. Marija Zakrajšek imenovana je za prov. učiteljico v Šmihel-Stopičah. — Suplentinja na dekliški šoli v Kočevju je postala gspdc. Adela Reven. — Def. učitelj g. Anton Šeme imenovan je za nadučitelja v Loškem potoku. — Premeščen je def. učitelj v Kostanjevici gosp. Fran Grajland v Višnjo goro. —

(Deželni odbor kranjski) je podelil iz stražno-gasilnega zaklada za l. 1908 podpore nastopnim gasilnim društvom: Bela cerkev, Doblje, Škofljica, Vavta vas in Velika Loka po 200 K; Mirna peč, Rudolfovo, St. Peter pri Rudolfovem in Vinica po 160 K; Cirklje, Dobrepolje, Dolenja vas pri Ribnici, Hotedršica, Komenda, Kostanjevica, Ribnica, Semič, Sodražica, Stara Loka, Stražiše, Studenec, Sv. Križ in Vače po 120 K; Bloke, Ornomelj, Krka, Krško, Litija, Mokronog, Orehovica, Poljane, Preddvor, Srednja vas, Škocijan, Smarje, Smartno pri Litiji, St. Jurij pri Grosupljem, St. Rupert, Trebnje in Višnjagora po 80 K.

(Dar.) G. dr. Zitek, odvetnik v Novem mestu, je izročil Ciril-Methodovi družbi 20 K iz neke kazenske poravnave v Črnomlju. Blagajnik tuk. podružnice.

(Umrl) je dne 3. oktobra ob 1. uri zjutraj, po dolgi in mučni boleznii, previden s sv. zakramenti tu v mestu nadučitelj v pok. gosp. Karl Krištof v 80. letu svoje starosti. Pogreba dne 4. oktobra udeležila se je velika množica odličnega občinstva. N. v m. p.!

(Umrla) je v Toplicah dne 30. sept. gospa Katarina Telatko, gostilničarica „na tabru“. Sledila je svojemu rajnemu soprogu ravno po šestih mesecih. Rajnica je bila rojena v Vlašimu na Češkem, blaga žena, skrbna mati, silno dobrih rok in dobrega srca. Svetila ji večna luč!

(Blagoslovljenje brizgalne in gasilnega doma) v St. Petru pri Novem mestu se bode vršilo v nedeljo dne 8. novembra na prav sijajen način in ob vsakem vremenu. Ob polu

10. uri zjutraj je sprejem došlih društev in gostov; ob 10. uri slovesna sv. maša v domači župni cerkvi; po sv. maši blagoslovljenje brizgalne; ob 12. uri obed pri gosp. Bojancu. Vstopnina prosta. Za izvrstno postrežbo skrbi gosp. Bojanc s prav pristno vinsko kapljico in okusnimi jedili. Torej prijatelji gasilnih društev od blizu in daleč, pridite in udeležite se mnogostevilno te lepe slovesnosti!

(„Telovadno društvo Sokol“) ustanovilo se je v Črnomlju in je vlada dotična pravila odobrila.

(Ženska podružnica sv. Cirila in Metoda v Novem mestu) je prelozila svojo veselico z igro na dan 7. novembra t. l. Odbor ženske podružnice sv. Cirila in Metoda.

(„Katoliško slovensko dekliško društvo“) so si ustanovile slovenska dekleta v Novem Yorku. Namen društva je, skrbeti za izobrazbo slovenskih deklet v Novem Yorku in okolici. Mlademu društvu želimo obilo uspeha.

(„Kmečka zveza za Belokranjce“) se je ustanovila v Metliki dne 27. septembra.

(Kmečka zveza) se je 4. julija t. l. ustanovila na Gorenjem Polju, občina Toplice. Pravila so bila predložena c. kr. deželni vladi ponovno dne 6. avgusta in potrjena. Ustanovna seja je bila dne 13. septembra na Gorenjem Polju. Pristopilo je lepo število kmetovalcev.

Jožef Pečjak, t. č. tajnik.

(Na jubilejni sadni in grozdni razstavi na Grmu) so dobili: Priznalno diplomo I. vrste: 1. Fran Horvat, Gornja Brezovica pri St. Jerneju; 2. Jožef Simončič, Mihovo; 3. Fran Majzelj, Bela cerkev; 4. Florijan Zorko, Družinska vas; 5. pl. Langer, Bršljin; 6. Aleks. Wutscher, Nemška vas; 7. Oskrbništvo grajščine in Ruprčvrhu; 8. Rudolf Smola, Graben pri Novem mestu; 9. Ivan Globočnik, Dobra pri Kostanjevici; 10. dr. S. Elbert, Novo mesto; 11. Josip Rudež, Tolstivrh; 12. Anton Ulm, Klevež; 13. grof A. Barbo, Rakovnik; 14. Ivan Belle, Avguštine pri Kostanjevici; 15. Fran Pavčič, Straža; 16. J. Bergmann, Novo mesto; 17. Iv. Jaklitsch, Mooswald pri Kočevju; 18. Iv. Lakner, poštni upravitelj, Gor. Mozel; 20. c. kr. vinarsko nadzorništvo v Novem mestu; 21. Kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu. Priznalne diplome II. vrste: 1. Anton Žnidaršič, župnik v Beli cerkvi; 2. Jakob Porenta, župnik v Stopičah; 3. Josip Skedl, Zgor. Mraševo; 4. Martin Nemanič, župnik, Brusnice; 5. Ivan Hrovat, St. Jernej; 6. Ivan Recelj, St. Jernej; 7. Josip Košak, Dolenje Kronovo; 8. Neža Gregorič, Zameško; 9. Matija Banič, Hrvaški Brod; 10. grof Margheri, Stari grad; 11. Anton Peterlin, župnik v Šmihelu; 12. Josipina Medved, Ločna pri Novem mestu; 13. Oskrbništvo grajščine v Pogancih pri Novem mestu; 14. Anton Urbančič, Čatež; 15. Josipina Majzelj, St. Jernej; 16. Janez Jerič, Hrastulje pri Škocjanu; 17. Ivan Globevnik, župnik v Polšniku; 18. J. Gruden, Kronovo; 19. Anton Kos, Ločna pri Novem mestu; 20. Fran Perko, Novo mesto; 21. Rudolf Šadinger, vojvodski gozdarski nadr., Kočevje; 22. Franc Göderer, trgovec, Kočevje; 23. Magdalena Ostrmann, Inlauf pri Kočevju. — Priznanje: 1. Josip Ambrožič, Velike Brusnice; 2. Marija Tavčar, St. Jernej; 3. Josip Tavčar, St. Jernej; 4. Janez Saje, St. Jernej; 5. Janez Kovačič, Vrh pri St. Jerneju; 6. Jubivoj Škrl, Gotnavas; 7. Neža Zalokar, Ločna pri Novem mestu; 8. Fran Polak, Mačkovec; 9. Ivan Svetec, Novo mesto; 10. Martin Ostermann, Dol. Kamence; 11. Janez Kastelic, Muhaber; 12. Anton Žlogar, kanonik v Novem mestu; 13. Janez Hrašovec, Suhor; 14. Janez Drganc, Muhaber; 15. Josip Kuncič, Bršljin; 16. Fran Trbežar, Potočarska vas; 17. Miči Jaklitsch, Kočevje. — Častno priznanje Ivan Podboj, župnik v Toplicah.

(Iz St. Jerneja.) Romanje v naš novi Lurd v Rakovnikih pri Vrbovcih se čedalje bolj oživlja, romarjev je čedalje več, osobito od hrvaške strani, pa tudi z drugih krajev, še celo z Gorice. Nekdo z Gorenjskega zahvalil se je pisмено za podeljeno zdravje na prošnjo te lurske Matere Božje. Sedaj se prireja tam prostor, da se bo voda pod kipom zamogla pridrževati v porabo bližnjim okoličanom in tudi istim romarjem, kateri jo želé na dom vzeti. Kip Marijin, katerega obišče sleherni dan nekoliko romarjev in kojih je ob nedeljah vse polno, okrasili so isti s cveticami, vencii in podobnicami. Kraj, ki se je v kratkem tako priljubil našemu vernemu ljudstvu, razsvetlujeti noč in dan po dve svetilnici. — Posnemajmo te častilce nebeske Matere tudi mi vsi! — Ave!

(Dobavni razpis.) C. kr. ministrstvo za javna dela n. znanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da si namerava c. kr. ministrstvo za dobrihanstvo pri malih obrtnikih zagotoviti različne oblačilne in opravne predmete kakor: suknje, bluze, hlače, čevlje, jermena, torbe itd. Dobave se morejo ude-

leži le mojstri in jim je na prosto voljo dano, dobave se udeležiti ali kot člani pristojne, na podlagi obrtnega reda obstoječe obrtne zadruge ali kot člani kake obstoječe ali se snujoče pridobninske zadruge, ali pa tudi samostojno. Ponudbe je najkeseje do 20. novembra 1908, 12. ure opoldne vložiti pri c. kr. ministrstvu za domobranbo na Dunaju. Razglas o tej dobavi, vsebujoč vse podrobnosti, je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

(Slovenska Matica.) 161. odborova seja. Predsednik nasvetuje, da bi se „Matica“ letošnjega 20. septembra spominjala z literarno ustanovo. Principijelno se pritrudi nasvetu, ki se odkaže gospodarskemu in knjižnemu odseku v poročanje. Umrlemu utemeljitelju Sl. M., dvorn. svétniku Jos. Šumanu, napiše prof. Pleteršnik življenjepis. Matica je priredila Trubarjevo akademijo. Poročilo o knjigah, ki izidejo pred Božičem, se vzame na znanje. Določijo se slike za II. del Kamniških Alp. Sklepa se o došlih rokopisih. Pritrudi se predlogu knjižnega odseka o knjižnem programu za l. 1909. (Koroška, Onégrin, Hrv. antologija i. t. d.); zbrati bo še ohranjene ljudske tradicije o francoski dobi. — Zemljevid je rokopisno malone izdelan. Pleteršnikov slovar bo v svrhu tehniškega slovarja do konca oktobra ekscerpiran. Tajnik poroča o internih zadevah, o premembah pri poverjeništvih in prirastku na knjigah. Članarino za t. l. je dosle plačalo 2623 udov.

(Knjige „Matice Slovenske“) se vse tiskajo in izidejo brezdvomno pred Božičem. P. n. gg. poverjeniki, ki za letos še niso poslali članarine, naj blagovolijo to storiti čim preje. Poedinci morejo denar (4 K) poslati tudi direktno Matici v Ljubljano, samo naj po možnosti navedejo, pri katerem poverjeništvu so dosle dobivali knjige.

Gospodarske stvari.

— (Program delitve premij za govejo živino,) ki bo v pondeljek 19. oktobra t. l. v St. Lorencu ob Temenici za Dolenjsko. Namen razstavi in delitvi premij je: a) da se živinorejci tega okraja s primerjanjem goved vzpodbudijo za napredek živinoreje in se o nji pouče, b) da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z državno in deželno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine.

1. Pravico do premij imajo vsi živinorejci določene pokrajne.
2. Do devetih dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebej junci, posebej telice in posebej krave, za ograjo privezane. Vsak lastnik mora sam skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali dekle, ki ji streže.

3. Da živina more biti deležna premije, mora najmanj že pol leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spricalom svojega županstva.

4. Možje, ki bodo sodili o premovanju živine, se izberó po dotičnem predpisniku c. kr. ministrstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, zato določenih.

5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da spolni vse, kar veleva omenjeni ministrski predpisnik, ter da obdarovano govedo najmanj eno leto obrži za plemo.

6. V razstavo se pripuščajo: junci, ki so 1/2 do 3 leta stari, breje telice, ki so najmanj 2 leti stare, molzne krave, ki so imele eno, dve, tri, štiri, kvečjemu pet telet.

V St. Lovrencu na Dolenjskem se bo premovala le goved enobarvnih (sivih ali pšeničnih) plemen, potem goved simodolskega plemena in živali domače reje, katerih vnanjost je slična tem plemenom.

7. Za lepo živino so določene naslednje premije: I. za bike 12 premij, in sicer ena 75, ena 50, ena 40, ena 30, 3 po 20 in 6 po 10 kron. II. za krave 12 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 3 po 20 in 6 po 10 kron. III. za breje telice 12 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 3 po 20 in 6 po 10 kron.

Posestnikom, ki pripeljejo k premovanju v vseh oddelkih najlepšo skupino goved, sme presojevalni odbor prisoditi vrh gorenjih premij tudi priznansko diplomu za umno živinorejo in v posebnem slučaju še izredno posebno premijo. Razstavniki morajo od živali, ki jih razstavijo, s seboj prinesiti živinske potne liste. Glavni odbor c. kr. kmet. družbe kranjske. V Ljubljani, 14. sept. 1908.

Francišek Povše, predsednik. Gustav Pirc, ravnatelj.

— (Letošnje vinske cene.) Vsled obilnega letošnjega pridelka bodo vinske cene sploh nižje, kakor so bile v zadnjih letih. Dosedaj še ne moremo navesti nobenih cen, ker se kupčija sploh še ni pričela. Sliši se pa, da bodo cene padle za 25 do 33 odstotkov od lanskih. Je pač križ! Če je letina boljša in bi si kmet lahko opomogel, je pa cena slabša. Posebno nizke so

letos cene v Istri; tam je še lanskega vina toliko, da manjka ljudem potrebne posode za vino.

— (Vinski semenj v Novem mestu.) Kakor prejšnja leta, bo tudi letos priredila kmetijska podružnica vinski semenj v Novem mestu, na katerega opozarjamo že danes naše gostilničarje. Kedaj se priredi, poročati hočemo prihodnjic. A že danes opozarjamo na to, da je treba prinesiti potrebne pokušnje v snažnih steklenicah, zaprtih z zamaški od plutovine. Pokušnja bodi že po svoji vnanjosti okusna. Proč tedaj z umazanimi rutami in turšičnimi klasinami!

— (Podpirajmo domačo vinorejo!) V domačem kraju naj se toči domače vino! Letos bo naše vino tako po ceni, da ni treba točiti vnanjih vin. Povsod naj se zahteva domači pridelek! Tudi naše vinske trgovce opozarjamo na to, da iščejo in kupujejo domača vina. Sicer nam hodijo v škodo! Odjemalce in goste pa sploh prosimo, da se drže domačega pridelka, ki je za naše kraje največ vreden in najboljši.

— (Letošnja suša in naši pridelki.) Izkušnje nas uče, da so pri nas v sušnih letih pridelki sploh boljši kakor v mokrih. In tako je tudi letos. Vsi pridelki — razun sena in domače detelje — so dobro obrodili. Poleg lepega žita smo pridelali dosti turšice, dosti ajde, krompirja in korenstva. Le repa je odrekla, ker so jo zdelale gosence in ker jo tudi sedanja suša zatira. Sedaj imamo že drugo dobo nenavadno suhega vremena. Vinski trti je to dobro došlo. Kdor je čakal s trgatvijo, je dobro pogodil. Škoduje nam pa suša pri paši in pri repi. Paše že zmanjkuje, ker je zemlja močno izsušena.

— (Jesenska setev) se bo letos zaradi sušnega vremena zakasnila. Nekaj pšenice se je sicer že posejalo, toda pšenica ni popolnoma kalila in kar je je izkalilo, se ne more razvijati. Za setev nam je dežja nujno treba, pa tudi za pašo in za repo.

— (Letošnja trgatev) se je zvršila ob najugodnejšem vremenu, kakor že dolgo ne, vsled česar smo spravili prav lahko naš vinski pridelek. Grozdje, nabrano ob lepem solčnem vremenu, je dalo mošt, ki je burno pokipel in ki bo dal izvrstno kapljico. Prav so storili vinogradniki, ki so letos čakali s trgatvijo, ker so spravili veliko boljši pridelek.

— (Lepo sadje na prodaj.) Kdor želi kaj lepega sadja kupiti, se je lahko poučil na sadni razstavi, kje se dobi. Lahko se obrne pa tudi na kmetijsko podružnico v Novem mestu, ki daje potrebne naslove vseh onih sadjerejcev, ki imajo lepo sadje in kaj več sadja na prodaj.

— (Jesensko gnojenje travnikov.) Za umetna gnojila je dobila novomeška podružnica nekaj naročil, vendar še premalo za cel vagon. Ker se bodo gnojila naročevala le na vagone, da so cenejša, se opozarjajo gospodarji, da se čimpreje oglasijo s svojimi naročili. Tomasove žindre stane vagon in sicer 16 odstotne 560 K, 17 odstotne 595 K, 18 odstotne 630 K in sicer v Trstu. Pri naročbah v celih vagonih je pri vsakem vagonu 25 K popusta. Seveda mora železniško voznino iz Trsta do Novega mesta plačati naročnik sam. Opozarjamo na to, da tvornicam zmanjkuje Tomasove žindre in da se je treba zaradi tega takoj zglasti z naročili. Kajnit stane 5 K 80 h 100 kg v Ljubljani, kalijeva sol pa 12 K 60 h 100 kg.

Razne stvari.

* (Svarilo.) Glasom poročila ministrstva za notranje zadeve, so mnogi v pivovarni „Sv. Petka“ v Rustčuku v Bulgariji delajoči avstrijski delavci prišli v tako slab gmoten položaj, da so konečno morali Bulgarijo z znatnimi izgubami zapustiti. Priporoča se toraj vsem tistim, kateri nameravajo v imenovani pivovarni v delo stopiti, da preje poprašajo o razmerah v dotični pivovarni pri c. kr. poslaništvu v Rustčuku.

* (Izseljencem v Pensilvanijo.) Zadnja jako neugodna poročila iz Amerike posebno še Pensilvanije napotila so ministrstvo notranjih zadev, da resno svari pred izseljevanjem v imenovane dežele. Vsled finančne in trgovinske krize omejila se je industrija, kar je imelo za posledico, da se je tudi delo v rudnikih skrčilo, vsled česar je bilo odpuščenih na tisoče avstrijskih delavcev, katerim je bilo sploh nemogoče drugje dobiti dela. Ker se položaj v Pensilvaniji dosedaj ni zboljšal in se število brezdelavnih množi, svari navedeno ministrstvo vsakogar pred izseljevanjem v imenovano deželo.

* (Naznanilo.) Neki A. Nagel v Brunšviku skuša pri administracijah različnih dnevnikov dobiti vsprejem naznanila, v katerem priporoča neko od njega najdeno in sestavljeno zdravilo pod imenom: „Drachentod“ proti kilnim boleznim. Pošilja tudi

po pošti na privatne osebe tiskovino, v katerih hvali to zdravilo proti kilnim boleznim. Ker se gre očividno za poskus usežastva oziroma za nedovoljen uvoz skrivnega zdravila zgolj samo za namenom izkoriščanja pomoči iskajočega občinstva, se opozori slavno uredništvo vsled ukaza c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 26. septembra t. l. št. 31.484 na nedopustnost vsprejema dotičnih naznanil.

* (Pes preprečil velik požar.) Iz Št. Ilja poročajo: V bližini Št. Ilja je pes veleposestnika Evalda Hempela po noči nakrat pričel praskati na vrata svojega gospodarja. Pes je praskal toliko časa, da se je gospodar vzbudil in šel pogledat, kaj je. Nakrat je začutil duh po dimu in res je opazil, da se kadi iz hleva. Takoj je poklical pomoč, ki je pravočasno preprečila velik požar.

Št. 5.018.

Razglas.

Podpisani vladarski komisar pri Kranjski hranilnici in so podpisani referent c. kr. deželne vlade v hranilniških zadevah sta na prošnjo ravnateljstva Kranjske hranilnice dne 6. oktobra 1908 stanje njenih imetnosti in bilanco za I. tečaj 1908 pregledala ter se o dosedanjem poslovanji in o opraviških razmerah zavoda poučila.

Pri tem se je spricalo, da vlada pri vseh vrstah opravila naravnost vzoren red.

Povdarja se, da so se celo v zadnjih dnevih, ko so hranilnični uradniki izvanredno naporno delali, predpisi za knjigovodno in blagajnično službo kar najtočneje izpolnjevali.

Glásom izkaza o stanju hranilnih vlog koncem septembra 1908 znašale so te vloge okroglo 65 in pol milijonov kron, premoženje hranilnice znaša pa čez 75 in pol milijonov kron. Od tega premoženja je okroglo 32 in pol milijonov kron, tedaj čez 44% premično naloženih, ostanek pa nepremično, obstoječe blagajnične zaloge v zvezi z premičnimi napravimi glavniciami zamorejo nedogleden čas napeljanemu navalu kljubovati. Razun tega je ugotovljeno in tu obče znano, da se pri oddaji hipotečnih posojil postopa s posebno pozornostjo, držeč se najtočneje zakonskih in statutarnih predpisov.

Nič manj varnosti ne nudijo pojedinim občinam, — med njimi oni deželnega glavnega mesta Ljubljane s čez 1 in pol milijona kronami — in korporacijam dana posojila. Popularno varne vrednostnice imajo vrednost nad 24 milijonov kron ter se zamorejo te vrednotnice sleherno prištevati prvorazrednim.

Rezervni in penzijski zaklad znašata okroglo 87 milijonov kron. Na podlagi teh dejstev je sklepati, da podaja Kranjska hranilnica svojim vlagateljem kar mogoče največo varnost ter je vsaka bojazen pred ikako zgubo popolnoma neosnovana.

V Ljubljani, 7. oktobra 1908.

Gozani, m. p.

Kremenšek, m. p.

c. k. dvorni svetnik kot vlad. komisar.

c. kr. deželno-vladni svetnik.

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem mestu.

Bl. g. ravnatelj Fr. Brežnik 20 K; gospa Kotnik iz Mirnepeči 2 K; veleč. g. kaplan L. Kolbezen 8 K; veleč. g. kaplan L. Podlogar 10 K; veleč. g. kaplan M. Zevnik 20 K; veleč. g. duh svetnik M. Saje 5 K; g. Maks Brunner 2 K; veleč. g. župnik A. Šmidovnik 20 K. V Novem mestu in Kandiji so nabiravcu dali za celo šolsko leto: velebl. g. Jak. Kavčič, c. kr. okrožne sodnije predsednik 20 K; g. Adolf Pauser 20 K; g. L. Illovsky 7 K; gospa Hočevar 5 K. Za pol leta: g. dr. P. DeFranceschi 10 K; preč. g. Fr. Povše 10 K. Za tri mesece: g. dr. J. Globelnik 3 K; g. Ivan Krajec 6 K; g. Anton Pöll pl. Föhrenau, oberstlajtnant 6 K; Bohuslav Skalický 3 K; preč. g. kanonik Virant 5 K; preč. g. kanonik Žlogar 3 K. Za dva meseca: g. dr. V. Ahazhizh 2 K; dr. A. Pilshofer, c. kr. vladni tajnik 4 K. Za eden mesec: g. A. Aznitsch 1 K; g. Jos. Bergmann, posestnik 2 K; g. K. Bihlmeier, fin. kom. 1 K; g. Bl. Dolinšek, c. kr. sodni svetnik 1 K; g. V. Gandini, c. kr. sodni svetnik 1 K; g. Jos. Gerdešič, dvorni svetnik 4 K; g. Edm. Kastelic, trgovec 1 K; g. Val. Kompare 40 h; g. J. Košak, posestnik 1 K; tiskarna Krajec nasl. 2 K; g. Fr. Mejak, c. kr. davčni asistent 1 K; g. Mikolič J., posestnik 1 K; g. L. Pettau, c. kr. profesor 1 K; g. dr. A. Poznik 2 K; velebl. g. baron Rechbach, okr. glav. var 2 K; g. F. Rizzoli, c. kr. okr. sodnije svetnik 1 K; g. dr. A. Rogina, c. kr. drž. pravdnik 2 K; g. V. Rohrmann, vodja kmet. šole 1 K; g. V. Sedlak, c. kr. davčni ofic. 1 K; g. Fr. Seidl, posestnik 1 K; samostan frančiškanski 2 K; veleč. g. L. Šalehar, župnik v p. 10 K; g. A. Šproc, c. kr. okrajni tajnik 60 h; g. Fran. Šuklje, c. kr. dvorni svetnik 4 K; gospa Tuček 1 K; g. dr. J. Vaupotič 2 K; g. Vidic, c. kr. poštni oskrbnik 1 K; g. Klinar, kapit. vikarij 1 K; g. Jo. Zure, župan 1 K; g. dr. V. Žitek, advokat 2 K. Za nedoločen čas: Neimenovana 10 K; g. Čizmek, c. kr. kancelist 3 K. Srčno zahvaljujem vse plemenite darovalce. Bog plati!

Obžalujem pa, da se iz mesta darovi od leta do leta manjšajo. Koliko bolje je bilo od začetka! Pa kaj hočemo, nihče ni dati dolžan in hvaležen sem za vse, kar se mi podari. Časi so hudi, draginja velika. Zato ne morem biti nevoljen, ako so nekateri izostali, drugi zmanjšali darove.

Vendar pa si dovolim tu zapisati izgovor nekaterih. Ta je izostal, ker se mu dijaki premalo odkrivajo, oni ker ne hodijo k njemu v gostilno, ta ne daje več, češ, da so mu baje dijaki razgrajali ker je Nemeč, ta ne daje ker pri njem ne kupujem, oni je dejal, da sem preveč liberalen, ta pa, da sem preveč klerikalen. Pričakujem samo še, da poreče kečo, da zato ne dá več, ker imam sive lase. Pa proč s šalo: smilijo se mi dijaki, ker jih ne morem toliko podpirati, kakor bi rad (letos jih imam le 54 — lani 66) kar škoduje tudi Novemu mestu.

Dr. Jos. Marinko.

Za žrtve 20. septembra so darovali sledeči gospodje, gospe in gospodične:

G. župan Ogoreutz 20 K, dr. Šegula 20 K, dr. Slanc 20 K, dr. Žitek 20 K, Rozman K. 10 K, Olivo 10 K, dr. Strašek 10 K, Mira Rogina 4 K, svet. Gandini 1 K, prof. Majcen 4 K, prof. Maselj 5 K, prof. Reisner 2 K, dr. Ogoreutz 3 K, nading. Bloudek 5 K, J. Mogolič 1 K, Mikolič 1 K, neimenovani: 10 K, 1 K, 2 K, Otmar Skale 5 K, Adolf Pauser 10 K, V. Umek 2 K, Milica dr. Globevnikova 5 K, Mimi Seidl 5 K, župan Zure v Kandiji 2 K, Tuček 2 K, dr. Vaupotičeva 5 K, dvor. svetnika Gerdešič 10 K, Marija Rozina-Skaberne 5 K, Marica Kozina 5 K, Florjan Skaberne 5 K, Ivan Krajec 4 K, Zdolšek 6 K, Vladimir Vojska 10 K, neimenovan 10 K, neimenovan 1 K. Nabral g. Štefanovič pri sosedih: Jak. Paulin 2 K, Marija Pegan 2 K, Franja Petrič 1 K, F. Zobec 1 K, Regina Mohorič 1 K, neimenovana 40 h. Gg. Prosvetaši darujejo za ranjence: Fux, Murgl, Skale, Mole, Hrovat, Kobe 11 K.

Za spomenik:

Kristina dr. Volčič 4 K, Eliza Fabjančič 1 K, Mici Šegula 5 K, Marlena Šegula 5 K.

Listnica uredništva:

„Slovensko Nar. čitalnica“ Cleveland, Ohio: Za tekoče leto poslati imate še eno krono naročnine. Živeli!

Loterijske številke.

GRADEC,	3. oktobra	27	52	73	41	29
TRST,	10. oktobra	62	19	77	59	51

Razpis tajniške službe.

Pri županstvu v Št. Jerneju se razpisuje služba tajnika z letno plačo 700 K in prostim stanovanjem.

Prosilci naj vložijo svoje lastnoročno spisane prošnje do 15. novembra t. l. ter naj dokažejo zmožnost v besedilu in pisavi slovenskega in nemškega jezika. Dosluženi orožniki in podčastniki imajo prednost.

Nastop službe s 1. decembrom t. l.

Županstvo v Št. Jerneju,

dne 12. oktobra 1908.

(194-2-1)

Franc Novoselec, župan.

Vabilo za nakup istr. vina.

Fino pristno garantirano vino, več tisoč hektolitrov, belo, rudeče, in črno od 36 v naprej postavljeno na tukajšnji drž. kolodvor proti gotovemu plačilu, je za prodati in se ekspedira iz vzorne kleti kršč. vinarke zadruge v Vodnjanu. Cene za vagone po dogovoru. Tropinovec in droženka (istr. konjak) I^a od 70 do 80 novč. liter.

Za kršč. vinar. zadrugo: (131-13-9)

Ivan Pujman, poslovodja, Dignano, Istra.

(198-2-1)

Fr. Murn svečar in slaščičar Kandija pri Rudolfovem sprejme takoj **učenca**, kateri ima veselje do slaščičarstva in svečarstva.

Na prodaj je v Kandiji pri Novem mestu

lepa kočija

malo rabljena, (199) solidno izdelana.

Natančneje pojasnila daje gospod A. Sedlar, kolar v Kandiji.

Lepo posestvo!

Radi rodbinskih razmer se proda **lepo posestvo** obstoječe iz jedno-nadstropne hiše, gospodarsko poslopje, vrtovi, tri velike njive, gozdovi. Posestvo leži v jako lepem, rodovitnem in prijaznem kraju na spodnjem Štajerskem. Hiša je za vsako obrt. **Cena je K 16500**— Naslov pove iz prijaznosti upravnistvo tega lista. (182-3-2)

Dva izurjena čevljarska pomočnika sprejme takoj Maks Hönigman

(187-3-2) čevljarski mojster v Toplicah.

Deček lepega vedenja,

ki naj bo star vsaj 16 let, ter ima veselje do orglarstva in cerkovništva se takoj sprejme.

Natančneje pové upravnistvo „Dol. Novic“. (196)

Ženske lase

danju las in prhut, odlikovana z 10 zlatimi kolajnam. HAARPETROL za rast pomladka, NUSIOL iz orehovega izvlečka za lase in brade čudovit uspeh, prekaša vsa dosedanja barvila. Poleg tega priporočam moj znani BRIVSKI SALON na novo urejen z najnovejšimi higijeničnimi komforti, s hitro, čisto in dobro postrežbo, želeč mnogobrojnega obiska.

Spoštovanjem se priporočam Ivan Svetec,

(5-24-23) brivec in vlasuljar, Rudolfovo, Glavni trg. (Nasproti mestne hiše.)

Krompir. (193-0-1)

Več sto mernikov ognitega krompirja za svinjsko krmilo se proda po 60 vinarjev mernik v graščini Strugi. Ravno tam je tudi več sto mernikov finih obranih namiznih jabolok ter tudi jabolok za mošt po nizki ceni na prodaj. (193-0-1)

Kovaško ameriansko orodje

popolnoma v dobrem stanu se ali na drobno proda ali se pa proda skupno, ako kupec želi tudi kovačnico v najem vzeti. Več pove

(183-3-2) kovač Ivan Florijančič v Trebnjem št. 22.

Ceno posteljno perje.

1 kg sivega skubljenega perja K 2, polbelega K 2-80, belega K 4, finega K 6, najboljšega skubljenega K 8, sivega puha K 6, belega K 10, prsne puha K 12, — — Od 5 kg nadalje poštnine prosto.

Dovršene postelje bozato napolnjene, iz zelo gostega, jako trpežnega rdečega, modrega, belega ali rumena nanking-bлага, *1 pernica velikost 170x116 cm z 2 blazinama, velikost 80x58, napolnjena z jako lepim mehčim perjem K 16, s polpubom K 20, s pubom K 24, posamezne pernice K 12, 14, 16, blazine K 3, K 3 50, K 4. Proti povzetju razpošilja poštnine prosto pri naročilu od K 10 nadalje. (195-24-1)

Maks Berger v Dešenici št. 226. Češki les.

Za neugajajoče dežar nazaj. — Ceniki zastoj in poštnine prosto.

Preselitev!

FRANK SAKSER Co.

in (192-3-1)

„GLAS NARODA“

se nahaja od sedaj naprej v lastni hiši
82 Cortlandt St. New York.

To je tik Pennsylvania železnice, postaja Cortlandt St. Station, ali dober blok od Baltimore & Ohio železnice.

Na graščini Sreberniče pri Novem mestu
so naprodaj (186-2-2)

dobra mešana jabolka
mernik po eno krono.

Na prodaj je (171-4-4)

zmanjšano, skupno, z okoli 18 orali obstoječe posestvo z gospodarskimi poslopji vred. Natančneje se izve v župnišču na Raki.

V graščini Zalog (Breitenau) pri Novem mestu je na prodaj prav dober namizni krompir 100 kg po 6 K 40 vin. (177-2-1)

Narodni hotel „Ilirija“ v Ljubljani — Kolodvorske ulice.

3 min. od južnega kolodvora.

Priporoča svojo priznано dobro restavracijo, izvrstna domača vina. Vedno sveže pivo.

P. t. potujočemu občinstvu so na razpolago udobno urejene, najelegantnejše sobe. (185-3-2)

Za mnogobrojen poset se slav. občinstvu uljudno priporoča

hotelirka Mar. Novak.

Svoji k svojim!

Svoji k svojim!